

корито у поменутом одсечном нагибу. И језерско дно спушта се такође строго у дубину за неколико метара одмах уз обалу.

Код друге, безимене „драге“, нешто даље на Западу, може се запазити исти појав, само што ту скок није тако јасно изражен, јер њен горњи део има знатно већи пад него Брекина Драга.

Тај појав није могућно друкчије објаснити него сразмерно скорашњим спуштањем језерске површине за висину око 12 м. Слојеви од речног талога код Плитвичког Јесковца при јужном крају Прошћанског Језера чине терасу приближно исте висине над данашњом површином и говоре такође за оправданост овога закључка.

Код других „драга“, које силазе ка Прошћанском Језеру, нисам могао констатовати тај појав, али се тај недостатак може објаснити друкчијим геолошким карактером основе, у којој је удубено њихово дно. На северној страни Лимуна заостао је прелом (одсек), сачуван у тврдом кречњаку. Воде које су текле раније Брекином Драгом пробиле су се до кречњачке основе и створиле карсни извор „Виловско Врело“, и само за великих поводања теку још и површином до језера. Ти привремени токови нису до сад успели да разоре онај јасно изражени одсек, јер тврди кречњак добро одолева њиховом разорном дејству, које није веома јако, јер се на широком, поступно нагнутом дну „драге“ губи њихова снага, којом су усекли себи узане вододерине у стране буквом обраслих главица у њихову изворишту. — Остале „драге“ су све удубене у доломитској подлози, која много брже подлеже ерозији и зато се прелом у њихову профилу изравнао много брже. У њима и не пропадају све воде у подземне дубине, и доломит није толико пропустљив, као што то јасно показује и недостатак извора по окрајцима Прошћанског Језера, изузимајући сам Лимун.

Јасан прелом у профилу долиנסком утврдио сам и у Галовачкој Дрази, која у своје доњем делу (ниже пута) силази врло строго к језеру, док јој горњи део има пад много мањи.

Нећу се сад упуштати у питања о корелацији тих интересантних појава са заравњеном површи над кањоном Коране на С. и СИ. од језера Козјака, јер сматрам, да је потребно још темељнога геолошкога разматрања најближе језерске околине, пре него што ће се моћи приступити ка заиста значајном решавању питања о њихову пореклу и развиту. У колико показују усеци крај путева и неки природно откривени профили, огромна множина ситних дислокација пролази околном страном, нарочито према средњој групи језера између Прошћанског и Козјака. Подробно проучавање тих дислокација, као и хемиског састава стена у околини језера, несумњиво ће дати много новог материјала за разумевање језерске генезе, која није тако проста као што би се чинило према неким тумачењима.

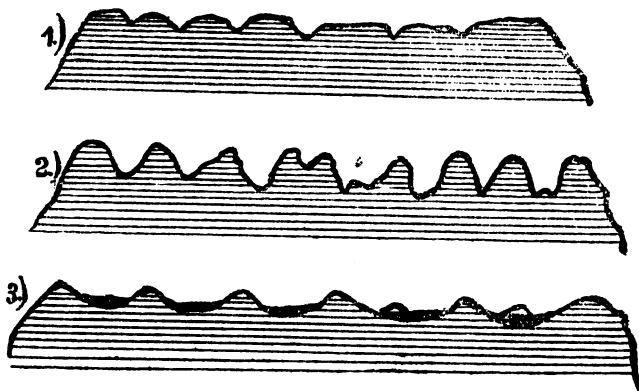
Д-р Ј. ДАНОШ.

КАРСТ ТИПА „GOENOENG SEWOE“ ИЛИ „СОСКРИТ COUNTRY“

Пре шест година предузео сам дужу екскурсију по карсноме зетљишту острва Јамајке. Карсни појави су тамо врло типски и богато развијени у моћном слоју терцијерних кречњака, који је од свога стварања претрпео сразмерно мало тектонских поремећаја.

Првобитно равна кречњачка височина изменила се напредовањем хемиске ерозије у хаос главичастих или купастих брежуљака, одељених мрежом безводних вртача и карсних увала. Само ретко где превлађује неки нарочити правац, очевидно као последица пукотина. Поремећаја у правцу слојева има заиста доста, али су скоро сви чисто локалног карактера, а порекло им је очевидно у спуштању неких узвишења у подземне просторије, створене ерозијом.

У погледу не морфолошку старост могу се разазнати неколико разних типова. Очевидно су младога стадија области, у којима су стрми брежуљци поређани често један до другог а раздвојени су вртачама сразмерно малага обима, или су доста пута и тако повезани, да чине гребене са шиљцима, који су раздвојени безводним урезима. Разлике у висини међу врховима и дном вртача и увала ту су знатне. Тај се тип развио из првобитног почетног стадија, на коме је само корозивно дељање воде стварало плитке вртаче, услед пропадања пећинских тавана у дубину. Мноштво свежих одломака, остатака и пећинских тавана, недавно срушених, и други знаци не дају нимало сумњати, да је удубљивање вртача и увала извршено поглавито рушењем, пропадањем тавана подземних шупљина.

- 1.) Првобитна височина са незнатним корозивним улегнућима.
- 2.) Типски „Goepoeng Sewoe“ у младој стадији морфолошког циклуса.
- 3.) „Goepoeng Sewoe“ у сенилној стадији морфолошког развика. (На дну увала резидуална глина.)

У пределима, у којима је морфолошки тип остарио, презрелог или сенилног стадија у циклусу развика, превлађују ниске, заобљене главе покривене вегетацијом а међу њима су површине вртача и увала, које су много пространије и равније него у млађих стадија. Често је пак дно увале или вртаче испуњено резидуалном и нанетом глином већ у толикој дебљини, да се ту начине улегнућа испуњена водом, која не просише у дубину, а овде онде се начини и поточак на основи од резидуалне глине и тек по дужем току он се заврши у каквом понору, који још ради.

Указујући на овај карсни тип уверен сам, да ће се на кречњачким планинама Балканског Полуострва наћи доста примера сродних типова. Ма-

да на њему нема много површина, на којима не би набирање или други тектонски поремећаји имали великога утицаја, — а прави тип „Goepoeng Sewoe“ или „Cockpit country“ је могућан само тамо, где тектонски поремећаји не дају правце за делање ерозије — ипак има на њему предела, који су својим изгледом реченом типу врло слични. Тако н.пр. хаотичка височина од крединих кречњака између Бацинског Језера и Језеро-поља северно од делте Неретвине јако подсећа на овај тип. Тако и многи делови карста на високим планинама, н.пр. под планином Бјелашницом к југо-западу, т.зв. Радобоље, па на Велебиту и на Биокову имају сличан изглед. Наравно да је у тим пределима морфолошки циклус имао несразмерно сложенији ток и да је на много места нормална ерозија дуго утицала поред тектонске предиспозиције на штету чистоте карских појава. То су све већином старе трупине (Rumpfflächen), које су поново разламале и тектонски рушене, док се „Goepoeng Sewoe“ или „Cockpit country“ типски и у великоме размеру могу развити само тамо где су како површинска ерозија тако и тектонска врло мало изменили творевине хемијске ерозије.

Сличне описе карста овога типа даје F. Jungbuhu у својој великој монографији острва Јаве, с мање успеха de la Beche, Sawkins и сарадници његови на Јамајци, R. T. Hile у својој геологији Јамајке први истражује морфолошки развитак „Cockpit country“. Претходне резултате својих студија на Јамајци објавио сам у Comptes rendus IX међународног географског конгреса у Женеви, а резиме о испитивању Goepoeng Sewoe на Јави у листу холандскога географског друштва 1910.

Д-р Ј. Данеш.

ТЕРМИНОЛОГИЈА

ГЕОГРАФСКИ ТЕРМИНИ ИЗ ЦРНЕ ГОРЕ.

Амбулина је малена али прилично дубока дубодоллина.

Баер је најгорњи дио брдске капе, неприступних стијена. То су грдне стијене, које скоро вертикално стоје. Овакве се стијене још зову и *цѐмбе.и.*

Безадњица је јама без дна, а то је врло дубока јама, којој се не може на дно саћи.

Брежјина је, осим значења у Вуковом Рјечнику, земљовити бријег у подножју брда са стрменим странама. Брежина се обично рони и вода је разрива.

Височина је што и *висина*. Велика висина или велико узвишење одређује се ријечима: *висинска висина*. За висинску висину под облацима каже се и *јаери*; напр. за орла се каже да се „дигао у јаере“.

Гвозд је група неприступних стијена, где нема ни земље ни дрвећа. Гвозд може да буде на страни, брду и коси, а околина му је друкчије формације.

Голед и *голедина* су гола мјеста, више равна но стрмена, више земљовита но кршевита.